

Povodom izložbe Savremena srpska umetnost
— posleratni period — u Zagrebu

NOVA AFIRMACIJA SRPSKE LIKOVNE UMETNOSTI

NA POZIV Moderne galerije Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti iz Zagreba, Moderna galerija iz Beograda pripremila je značajnu, kompleksnu izložbu »Savremena srpska umetnost — posleratni period«. Po mnogo čemu ova izložba se nudi svojim eksponatima, ona predstavlja sigurno pravu žiju likovnog zivanja začetki posle 50-ih godina sa frapantno gromadnim i kristalnim delom Petra Lubarde, obuhvatujući, na kraju, i poslednje aktuelne izdanke mlađe generacije, njihove zrele plodove kojima, da bismo ih primili kao jednu određenu konstantu, nedostaju u ovom trenutku kvantitativni rasponi, nešto što bismo nazvali i r a j a n e m u v r e m e n u. No, bez obzira na ovo, ova mlađa generacija deluje ubedljivo, smelo i, što je najvažnije, aktivistički.

Bilo da posmatramo ocima analitičara, koji je zainteresovan za minutičnije tretiranje pojedinačnih eksponata ili za sagledavanje određenih tendencija, kao užeg dela našeg razudenog likovnog kretanja, bilo da je obuhvatamo u integralnosti namernika sklonog sintezama, ova izložba će, u svakom slučaju, pružiti maksimum onoga što je stvorio pojedinač u jednom određenom periodu svoje aktivnosti, ona omogućuje dobar genetički pregled posleratnog likovnog razvoja — ona je, u stvari, antologija savremene srpske umetnosti.

U bogatom spektru ovih zivanja ne možemo se nikako oteti na prvom mestu upečatljivog uikusa koji nam namene jedna izuzetna lichenost, čija dela, što se više vremenski udaljavaju od njih, dobijaju sve više u vrednosti, u težini sadržajnih nabroja, u lepoti likovne misli, u zvučnoj polifoniji, u autentičnosti, u trajnoj savremenosti. To je umetnik Petar Lubarda. Ovde u prvom redu mislimo na njegova platna iz 1952. i 1953. godine, čija kompleksnost izmiče svakoj kruto postavljenoj definiciji. U ovakvoj konstelaciji još se bolje ocrtaju njegov kvaliteti i njegova uloga — sa Lubardom zaista počinje posleratna moderna srpska umetnost. On je široko otvorio horizonte novoj i smeloj viziji života i snage umetničkog izraza, on je anticipator i stvaralač kome pripada posebno mesto u našoj istoriji modernog slikarstva, on je u periodu dilema i božazni jedini smeđa da se odluci da reskira i kreće u »avanturu«. No, njegov prorod u nepoznato pretvorio se u plodno ishodište, koje je otkrilo nove dimenzije, i za druge naćelo mnoge sveže probleme. Lubardina platna, puna gneva i prkosu, uzbudjenja i gotovo ubojite snage, uspela su da razbiju svaku dogmatičnu zastrajenos, nivelišući tako mnoge puteve kojima se danas kreće naše slikarstvo.

Pandan Lubardin je Milo Milunović, klasično pre tretmanu forme i kompoziciju, savremen u osećanju novih sadržaja odnosno u slobodi njihove transpozicije. Dore Andrejević-Kun se odlikuje jednim sintetičkim stilom.

Ljubica Sokić i Nedeljko Gvozdenović, veoma srodnih senzibiliteta, eksponiraju jednu prefinjenost kulture i odnosa prema enterijerskom ambijentu — prva kroz geometrijsku, ali doista mukut stilizaciju, drugi, koristeći se posevno i gotovo simboličnim revizitima prevezvalazi već nadaleko poznate okvire ovog slikarskog žanra. Stojan Aralica i Ivan Radović, kroz impresionističku tehniku, traže ekspresiju predele. Peda Milosavljević je predstavljen slikama iz 1952. i 1961. godine, dake onima koje karakterisu njegovu raspevanost preko lako sačinjenih, njemu svojstvenih, figura, sa cvetnim arabeskama, podočastocenih asocijativnih silika u kojima fakturna već igra znatnu ulogu. Mrtve prirode Marka Čelebonovića iz 1951. 1952. i 1958. godine, pokazuju sive pikturne osobine ovog majstora. Ekspresionistička grupa, koju sačinjavaju Šarić Petrović, Jovan Bijelić i Milan Konjović, zastupljena je veoma zvučnim i snažnim platinama — prva velikim aktovima, druga dvojica dramatičnim predelima. Osobenost vizije Redomira Damjanovića — Damjanina našla se u skladnom odnosu sa bizarnim Ivanom Tabakovićem. Sirok džipazon nadrealne tendencije, bogat u upotrebi raznolikih likovnih metafora, no duhovno srodnih po izrazito imaginativnim intenzitetom, okupio je na jednom mestu ovu markatnu celinu. To su slike Svetozara Samurovića, Vladimira Veličkovića, Leonida Seike, Milice Stankovića, Ljube Popovića,

ca, Branka Miluša i crteži Dragana Lubarde, Olje Ivanjčića, Miodraga Nagornog i Radomira Reljića. Posebnu grupu čine Lazar Vujaklija, Aleksandar Luković, Dore Ilić, Dragutin Cigarić, Dore Bošan, Milan Kećić i Ksenijan Divjak. Ako smo poslednja dva autora do sada ponešto stavljali u drugi plan, onda ih ova izložba obasjava novom svetlosću. Asocijativno-nefigurativna struja, čiji su protagonisti zaokupljeni problemima koji se vezuju za slikarsku materiju, za jedan neodređen prostor, i čije intencije idu ka destrukciji klasične slikarske forme, inspirisani vidjenim ili pak potpuno okretnuti svojim unutrašnjim vizijama — doživljajima, predstavljeni su Miodragom Protićem, Branom Protićem, Živojinom Turinskim, Zoranom Pavlovićem, Vladom Todorovićem, Lazom Vozarevićem, Kostom Bradicem, Momom Markovićem, Markom Kršmanovićem, Zoranom Petrovićem i Mlom Popovićem. Harmonično reducirani pejzaž veoma čiste zvučnosti karakterise Stojana Čelica, dok Mladen Srbinović asocijativni enterijer sa zgusnutom emocijom i namah prigušenjem kolorističkim akordima.

Sledeće skulpture, ona se kreće u četiri smera čiji su karakteristični punktovi Risto Stijović, Petar Palavčić i Sreten Stojanović, sa klasično oblikova-

nim delima, Matija Vuković, koji u ekspresionističkoj deformaciji izražava snažan palos, zatim skulpture čiste forme i prostora — Olga Jevrić, Jovan Kratochvil i Mira Jurisić i, konačno, skulptura u kojoj dominira volumen: Diga Jančić, Ivanka Bošević i Oto Logi.

Grafika, baš kao i slikarstvo, pokazuje puno bogatstvo izraza — od klasičnih koncepcija do aktuelnih problema forme i grafike materije. Njeni najistaknutiji autori su Mihailo Petrov, Radovan Krađulj, Bogdan Kršić, Ankica Opresnik, Boško Karanović, Branko Sotra, Branko Miluš, Miodrag Nagorni, Stojan Čeljić i Miodrag Rogić. Ali i ostali autori ove umetničke discipline gotovo ne izostaju od navedenih. Ova monumentalna manifestacija zaokružena je tapiserijama Milice Zorić, Lazaru Vujaklije i Bošku Petroviću.

Na kraju, sve komplimente zaslužuju inicijativa Moderne galerije Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, posebno Moderna galerija iz Beograda, koja nam je pružila uverenja u zaista brižljantan estetski kriterijum angažovanih eksponata i pretencije, onog učinjivši tako sagledavanje fizionomije srpskog slikarstva u blizoj retrospekciji, na kojoj se, kao na fonu, prelamsaju refleksi njenog aktuelnog, trenutnog lika.

Vladimir ROZIC

Skulptura Olge Jančić

KADA SE OLGA JANČIĆ početkom 1959. godine, pojavila sa svojom prvoj samostalnom izložbom, predstavljala su njena dela skulpturu mladosti što kroz forme-plodove održavaju sanjanje nekih pobedonosnih manifestacija životne vitalnosti.

Već tada, njena se skulptura odlikovala osobenošću i čistotom plastične misli. Za nepunih pet godina — učesnica na izložbama u zemlji i inostranstvu, nosilac domaćih i međunarodnih nagrada — kroz jedan vrlo radan period Oglja Jančić je svoju umetničku fiziognomiju brzo razvijala. Njenje je sadašnja skulptura delo zrelog umetnika.

Izrazito subjektivnog karaktera i ne bez psihološko emotivnog podteksta, njena je umetnost u sadašnjoj fazi postala sadržajno kompleksnija i formalno bogatija; ali u pogledu koncepcije umetničkog stvaranja, Olga Jančić zadržava uvek vrlo određen stav po kome su svii „spojsnji“ elementi dela samo posledica unutrašnje sadržine koja je njen jedini motiv inspiracije. Jedina nužnost koja rukovodi oblikovanjem likovne misli umetnice,

Radeći u bronzi i kamenu, u klasičnom materijalu, Olga Jančić primećuje savremeni plastični izraz i aktuelno tretiranje materije, usvaja uravnanje forme u prostoru ističući njene autonomne vrednosti, ali sva to posredno, ukoliko su ovi elementi sredstvo, način, mogućnost za postizanje one ekspresivnosti koja je posledica i tumačenja doživljajnog sveta umetničkog.

Poštujuci pre svega karakter crvene, kompaktne mase, autor skulpturi razrađuje na njene ekspresivne mogućnosti u rasponu od definisanih oblikova do neke vrste „informela“. U jezgru ovih skulptura, u srži volumena centar je dramatičnog zivanja. Iz jezgra, kao iz čvora, forme se raspiluju i susreću, jer se od napetosti u tom jezgru zgrdeće mase, volumen ili bogato rezuduje ili udvaja u teške, srođene oblike uključene jedne u druge, nekad delimično odvojene, ali uvek povezane snagom neke unutrašnje kohezije do nerazdvojivosti koja je i nemirna i mučna ali jedino moguća. Na takvim oblicima faktura se ubire popuštanju mitemišne ozbiljnosti uzne-mirene površine, sugerirajući organsko-poreklo forme.

Nekada umetnik kao da uveličava delove površina ovakvih neobičnih fe-tusa, pa dobija vrstu reljefa, uzmjerujuće išeške nekih organskih proublja-ka u kojima je prisutan još neobiči-

OLGA JANCIC: RAZUDENA FORMA

čen, oslobođen syntake aluzivnosti, ali već skrivaći preteći, snažan život.

Ova najzgled amorfna skulptura, nekad namereno nedorečena, u stvari je značajno, adekvatno srastanje formalnog rešenja sa izražajnom snagom doživljaja čiji je ona neposredni nosilac, jer umetnik interesuje skulptura isključivo kao odgovarajući likovni-tumač nekih stanja karakterističnih za emotivni klimu modernog čoveka, za njegove intimne sukobe i otpore.

U ovakvoj skulpturi nema nikakvog diktata predmetnog sveta, ali ima u eksprešivnoj konfiguraciji njene aktivizirane površine mnogo ljudske sadržine — ima čulnosti i snage, ima tuge i usamotenosti a uz to i neke latente zadivljenosfere fenomenom života. Čija je sveta vitalna neugasivost otkriva u svakom delču stvarnosti. Komplirajući ovu stvarnost, umetnik nalazi izuzetnu snagu uvedljivosti kojom sugestivno saopštava neka unutrašnja zivanja, duboka i istinita, u kojima se odblesci opštih, većito aktuelnih ljudskih tema prepliću s doživljajnim svetom čoveka koji je pojedinci, utopljenog u život, zaljubljenog u njen ga u nemocnog u njegovom vrtlogu.

Katarina AMBROZIC

film

NIJE TRAGICNO što se trenutno malo snima već što niko ne zna šta bi zapravo trebalo da se ekrанизuje. U toj zburjenosti čak ni uspešni pojedini filmova prošlogodišnje serije ne predstavljaju neki ozbiljniji podsticaj.

Pa ipak, producenti a i filmski radnici nisu ni malo ravnodušni kako se posmatraču može učiniti. Oni su sada